

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Milyen változásokat hoz az európai bankszektor számára az új pénzügyi szabályozás? (saját kezdeményezésű vélemény)

(2012/C 299/02)

Előadó: **Anna NIETYKSZA**

Társelőadó: **Pierre GENDRE**

2011. július 14-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy eljárási szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

Milyen változásokat hoz az európai bankszektor számára az új pénzügyi szabályozás?

A bizottsági munka előkészítésével megbízott Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága 2012. június 11-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2012. július 11–12-én tartott, 482. plenáris ülésén (a július 12-i ülésnapon) 135 szavazattal 2 ellenében, 5 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az uniós GDP-ben átlagosan 5 %-os részesedést képviselő bankszektornak a reálgazdaság finanszírozását kell elsődleges feladatának tekintenie, kiemelt hangsúlyt fektetve az innovatív vállalkozásokra, az európai gazdaság motorját alkotó kis- és középvállalkozások növekedésére, illetve a bankbetétesek megtakarításainak biztonságára.

1.2 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság és a tagállamok arra irányuló erőfeszítéseit, hogy megerősítsék a bankszektort, és a kockázatok csökkentése, illetve hatásaik enyhítése révén megelőzzék az újabb pénzügyi válságokat.

1.3 Az EGSZB úgy véli, hogy le kell vonni a közelmúltbeli gazdasági és pénzügyi válságok tanulságait, és új koncepciót kell kialakítani a nemzeti, európai és nemzetközi hatóságok hatékonyabb felügyeleti tevékenységeiről, illetve a pénzügyi intézmények fokozott felelősségvállalásáról.

1.4 Az EGSZB támogatja a bankok tőkeszerkezetének és gazdaságfinanszírozó képességének megerősítésére irányuló intézkedéseket, és óva inti a bankok vezetőit attól, hogy engedjenek a rendkívül rövidtávú profitszerzés, illetve a piacokat destabilizáló spekulációs tevékenységek kísértésének.

Világosan és az eddiginél pontosabban meg kell határozni a bankvezetők, illetve a nemzeti, európai és belső ellenőrző szervek felelősségét, az átlátható szabályokra alapuló, etikus magatartásformák előmozdítása érdekében.

1.5 Az EGSZB felhívja a figyelmet a számos szabályozási intézkedés kiváltotta nehézségekre, illetve mindazon kihívásokra, amelyekkel a 8 000 európai banknak meg kell birkóznia, hogy finanszírozni tudják a gazdaságot az igen nehéz európai gazdasági kontextusban egy olyan adósságválság közepette, melynek mélységét és következményeit egyelőre nem tudjuk felmérni.

1.6 Az európai bankoknak helyt kell állniuk a harmadik országok bankjai által támasztott fokozott versenyben, melyekre saját országukban nem vonatkoznak az európaihoz hasonló jogszabályi és szabályozási feltételek.

1.7 A tőkeszerkezet megerősítését célzó intézkedések magasabb szintű és jobb minőségű saját tőkét, nagyobb kockázati fedezetet, megfelelő tőkeáttételi arány előírását és a likviditás új megközelítését tartalmazzák. Ezek az intézkedések hatással lehetnek a bankok mérlegére, és számottevő mértékben csökkenthetik tevékenységeik jövedelmezőségét.

1.8 Mindezek következtében a bankok hajlamosak csökkenteni méretüket, hogy szilárdabbá tegyék működésüket, így próbálva a jövedelmezőbb tevékenységek felé orientálódni, illetve korlátozni pénzügyi szolgáltatás kínálatukat, kockázati kitettségük jobb kezelése érdekében.

Egyesek úgy vélik, a bankoknak vissza kell térniük eredeti tevékenységeikhez: az ügyfelek betéteinek befogadásához, a betétesek védelméhez és a reálgazdaság finanszírozásához.

1.9 Az EGSZB kívánatosnak tartja a kereskedelmi banki, illetve a befektetési banki tevékenységek szétválasztásához való fokozatos visszatérést. A jelenlegi globális válság bizonyítja, hogy a korlátlan liberalizmusra épülő, globalizált pénzügyi rendszer magában hordozza a súlyos kilengések kockázatát, amennyiben a piacok nem helyesen élnek szabadságukkal:

— A multinacionális pénzügyi csoportok túlságosan nagy mérete miatt olyannyira nehézé vált e csoportok irányítása, az ellenőrző hatóságok általi felügyelete és a hitelminősítő intézetek általi értékelése, ami alaposan kikezdte hitelességüket;

— A pénzügyi eszközök ellenőrizhetetlenné váltak. Bár maga a pénzügyi innováció elve nem elítélhető, az mégiscsak elfogadhatatlan, hogy egy pénzügyi termék szabadon és a legkevésbé átlátható módon foroghasson a nemzetközi piacon, miközben senki nincs tisztában a vele járó kockázatok természetével, illetve azzal, hogy ki viseli érte a végső felelősséget.

1.10 A saját tőkére vonatkozó új keletű előírások, nevezetesen a kiváló minőségű saját tőke arányának felemelése 9 %-ról 30 %-ra – ami 60 rendszeralkotó jellegű nagybank számára 2012 júniusától, a többi pénzintézet számára 2015-től 2018 végéig válik kötelezővé – káros hatásokkal járhat a helyi bankokra és a szövetkezeti bankokra, melyek rugalmasabbak a kkv-k és a mikrovállalkozások irányában. A tőkekövetelmények egyetlen bankcsoporttal szemben sem lehetnek diszkriminatívak.

1.11 Ha a bankok csak nehézségek árán tudnak tőkét mozgósítani, a kkv-k nehezebben juthatnak majd hozzá a szükséges finanszírozáshoz. El kell kerülni a hitellehetőségek beszűkülését, illetve a banki költségek növekedését. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, az Európai Bankhatóságot (EBH) és a tagállami felügyeleti szerveket, hogy biztosítsák azt, hogy a kisebb bankokra vonatkozó tőkepuffer-előírások igazodjanak a bankok üzleti modelljeihez.

1.12 A prudenciális követelmények már jelenleg is a hitelezés csökkenését, illetve megdrágulását eredményezik a kivállalkozások – főként az újonnan induló, az innovatív és a kockázatosabb vállalkozások – számára. Európa nem lesz képes teljesíteni az Európa 2020 stratégia, a digitális menetrend, a felhőalapú számítástechnikában élen járó Európa, a 2050-ig szóló energiaügyi ütemterv és a kisvállalkozói intézkedéscsomag célkitűzéseit, ha az új prudenciális intézkedések életbelépése a kis- és középvállalkozásoknak szánt finanszírozási források csökkenését jelenti.

Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy rendkívül szorosan kövesse nyomon a hitelek és a banki költségek alakulását, a vállalkozások és a magánszemélyek szempontjából egyaránt.

1.13 A nemzeti, európai és nemzetközi hatóságok által végzett felügyelet hatékonyabbá tételét célzó intézkedések mélyreható következményekkel járnak a bankok és a belső ellenőrzési rendszerek struktúrájára. Ezek következtében nagyobb felelősség hárul a vezetőkre, és kötelező lesz fokozott figyelmet fordítani a saját tőke nyereségességére, illetve a kockázatkezelésre. A bankoknak az értékesítési tervek, illetve a termék- és portfóliófejlesztési stratégiák kidolgozása során figyelembe kell venniük a nyereségességi szempontokat, és értékelniük kell saját tőkéjük felvevőképességét. Mindezek a változások a struktúrák olyan irányú átszervezésével fognak járni, melynek nyomán megnő az IT, az ellenőrzési és a kockázatkezelési részlegeken fenntartott munkahelyek súlya a többi, hagyományosabb szektor rovására.

1.14 Az EU bankjai több mint 3 millió főt foglalkoztatnak, túlnyomó többségben a lakossági banki szolgáltatások terén. A 2011-es év eleje óta több mint 150 000 munkahely szűnt meg, és számos bankfiók bezárására került sor. Egyes becslések szerint 2012-ben újabb 100 000 munkahely szűnik meg. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy segítse elő az ágazati szociális párbeszédet, és fokozza a társadalmi partnerekkel való egyeztetést az olyan kezdeményezésekről, amelyek befolyásolják a szakma fejlődését.

1.15 Az EGSZB azt szeretné, ha az új szabályozások alkalmazása során figyelembe vennék a tagállamok sokféleségét, különös tekintettel az EU új tagországaira, melyeknek hitelpiacai még nem érték el potenciáljuk határait, és ahol a bankok többsége nagy európai vagy globális bankcsoportok tulajdonában van. Mérlegük javítása és az új előírások teljesítése érdekében e bankcsoportok hajlamosak jelentős tőkét kivonni itteni leányvállalataikból és korlátozni befektetéseiket, ami jelentős mértékben leszűkíti az érintett országok gazdaságának nyújtott finanszírozást. Az EGSZB ennek kapcsán emlékeztet a bécsi kezdeményezésből fakadó azon kötelezettségvállalásra, hogy a bankok tartózkodnak a tőke kivonástól. Meg kell védeni bizonyos autentikus modelleket, például a szövetkezeti bankok rendszerét Németországban és Lengyelországban. Csak Lengyelországban 300 ilyen bank van, és az új szabályok által megkövetelt mélyreható reform átmeneti időszak nélkül nem megvalósítható.

1.16 Meg kell erősíteni az Európai Bankfelügyeleti Hatóság jogköreit, hogy az intézmény hatékonyan támogathassa a harmonizációs folyamatot. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy a tőke szabad mozgásának biztosítása európai szinten valósul meg, miközben a betétek biztonsága és a bankok fizetőképessége a nemzeti hatóságok hatáskörébe tartozik. A hitelpiac tagállamról tagállamra eltérő vonásokat mutat. Azokban az országokban, ahol a hitelezés nincs kellően kifejlődve, az eladósodottsági szint túl gyors korrigálása spekulációs buborékhoz vezethet. Amennyiben a prudenciális szabályok európai szinten egységesen kerülnek alkalmazásra, a nemzeti hatóságok nem fognak tudni időben közbelépni. Érdemes azonban fontolóra venni azt a több európai vezető által megfogalmazott javaslatot, hogy hozzanak létre egy európai bankuniót, amely a rendszerintű bankok felügyeletét végezné európai szinten, és csőd esetén betétgaranciát nyújtana.

1.17 Globális szinten az európai bankok veszíthetnek versenyképességükből versenytársaikkal szemben. A kiegészítő saját tőke bevonására készülő bankok elsősorban állami tőketartalékokból, illetve ázsiai és közel-keleti bankoktól juthatnak tőkeforrásokhoz. Fennáll a reális veszélye annak, hogy az EU bankrendszere feletti ellenőrzés kicsúszik az uniós tagállamok kezéből. Ezért az EGSZB arra kéri az európai hatóságokat, hogy fokozzák erőfeszítéseiket annak érdekében, hogy nemzetközi szinten is azonos prudenciális követelmények érvényesüljenek, a valódi globális szintű szabályozás célkitűzését tartva szem előtt.

1.18 Az új információs technológiák – az e-banking, a home-banking, a biztonságos virtuális tranzakciók (elektronikus aláírás) és a felhőalapú számítástechnika – forradalmasítják a hagyományos banki szolgáltatásokat. A bankokra az a súlyos teher hárulhat, hogy úgy kell finanszírozniuk a reálgazdaságot, hogy közben az új technológiák bevezetése miatt megnövekednek finanszírozási költségeik, nyereségességük pedig csökken. Az EGSZB szerint a bankszektor minden szereplőjét segíteni és támogatni kell e mélyreható átalakulási folyamat során.

2. Bevezető

2.1 A pénzvilág válsága és e válságnak a gazdaságra kifejtett következményei arra indították a kormányokat és a pénzügyi hatóságokat, hogy kutatni kezdjék az addig szilárdnak, jól szabályozottnak és hatékonyan ellenőrzöttnek hitt pénzügyi rendszer megrendülésének mélyebb okait.

2.2 Az első pénzügyi és monetáris jellegű intézkedések (az alapkatatok számottevő mértékű csökkentése, likviditásvédelem, állami segélycsomagok) a sürgős lépéskényszer nyomán születtek meg. A hosszabb távú intézkedések célja megerősíteni a piacok struktúráját, és elkerülni a jövőbeli, rendszerjellegű válságokat: ebből fakad szabályozási, prudenciális, illetve fiskális jellegű. A nemzetek feletti típusú szervezetek – IMF, G20-ak, BIS, Európai Bizottság – nyitottan állnak az együttműködéshez, de ugyanakkor eltérő álláspontokat képviselnek.

2.3 A 2008-as válság óta az EU több mint 50 jogalkotási intézkedést fogantatosított, e reformok 99%-a 2011 végén valósul meg, hatálybalépésük pedig 2013-ban várható, az alapvető – ún. „Tier One (T1)” – tőke arány kivételével, amely 60 rendszeralkotónak tekintett bank esetében már 2012. június 30-ától életbe lép. A többi intézmény számára ennek hatálybalépése 2015 és 2018 között esedékes.

2.4 A harmadik bázeli egyezmény, melyet 2010 novemberében tettek közzé, megköveteli a bankoktól, hogy több jó minőségű saját tőkével rendelkezzenek, a jövőbeli válságokkal szembeni ellenálló képességük érdekében, konkrétan a következőket írva elő:

- a kockázatok szerint súlyozott eszközállomány 4,5 %-ának megfelelő törzsrésztvény, illetve 6 %-ának megfelelő alapvető tőke (T1) követelményét;
- egy 2,5 %-os kötelező tőkemegőrzési puffert;
- egy nem kötelező anticiklikus puffert, amely lehetővé teszi, hogy a nemzeti szabályozó szervek legfeljebb még további 2,5 %-nyi tőkét követeljenek meg a magas hitelnövekedés időszakában.

A Bazel III rendszer 3 %-os minimális tőkeáttételi arányt vezet be, két kötelező likviditási előírással együtt: az egyik egy rövid távú likviditási követelmény, amelynek értelmében a bankoknak 30 napos időszak szükségleteit fedező, kiváló minőségű likviditási eszközökkel kell rendelkezniük; a másik egy hosszú távú likviditási követelmény, amely az egyéves likviditási szükségletnél nagyobb mértékű minimális stabil finanszírozási forrást ír elő.

2.4.1 Az Európai Bizottság 2011 júliusában ismertette a Bazel III megállapodásnak a tőkekövetelményekről szóló 4. irányelvbe történő átültetésére vonatkozó javaslatát, az európai bankszektor megerősítése érdekében, arra biztatva a bankokat, hogy folytassák a gazdaság növekedésének finanszírozását. Ugyanakkor az Európai Bizottság semmilyen konkrét kezdeményezést nem tett a hitelezés élénkítése érdekében.

2.5 Az intézkedés arra kívánja ösztönözni a bankokat, hogy nagyobb sajáttőke-arány kialakítása révén ellenállóbbá váljanak a válságokkal szemben, illetve új eszközöket kíván a felügyeleti hatóságok kezébe adni, hogy a bankfelügyelet keretében közbelephessenek, amint kockázatok merülnek fel.

2.6 A tőkekövetelményekről szóló 4. irányelv a hatályos tőkekövetelmény-irányelv által lefedett területeket szabályozza, de minden egyes tagállamnak megfelelő módon kell azt átültetnie.

2.7 Az elfogadott szabályok késedelmissége és tökéletlensége ellenére valódi előrelépés történt egy új szabályozás felé, ugyanakkor bizonyos kérdések nyitva maradtak:

- az új szabályok lefedik-e a globális szintű pénzügyi gyakorlatok teljes skáláját?
- a piacsabályozás mikéntjének meghatározását követően bízhatunk-e az ellenőrzés tényleges hatékonyságában?
- az új szabályok befolyásolják-e és megváltoztatják-e a több mint 8 000 bankot számláló európai bankszektor helyzetét (struktúrák, konszolidáció, értékesítési módok, munkaerő-létszám), illetve a gazdaság finanszírozásához való hozzáállását, azaz a vállalatoknak, az önkormányzatoknak és a magánszemélyeknek nyújtott hitelezést?

3. Megromlott pénzügyi és gazdasági konjunktúra

3.1 A bankoknak Európában jelenleg a szabályozási környezet és a konjunktúra hirtelen változásaival kell szembenézniük, amelyek félelmet keltenek azzal kapcsolatban, képesek lesznek-e továbbra is betölteni a gazdaság finanszírozásában játszott szerepüket az adósságválság miatt megromlott gazdasági helyzetben, mely különösen az euróövezetet sújtja.

3.2 A Bázeli Bizottság rendelkezéseinek (Bazel III) életbe lépése nyomán a bankok kötelesek növelni saját tőkéjüket, és igen magas hosszú távú nettó stabil finanszírozási mutatókat kell teljesíteniük, valamint prudenciális tartalékokat kell képezniük.

3.3 A stressztesztek, melyek két fázisban zajlottak le, nem oszlatták el a kétségeket az euróövezet egy vagy több tagállamának fizetéseképtelenné válása esetén jelentkező hatásokkal kapcsolatban.

3.4 A nemzetközi pénzügyi közösségben általános bizalmatlansági légkör alakult ki, likviditási problémákat váltva ki a bankközi piacon, arra készítetve a bankokat, hogy a biztosabb befektetések felé forduljanak.

3.5 Az EKB a helyzetre való tekintettel két alkalommal is közbeavatkozott, és összességében 1 000 milliárd eurónyi finanszírozási kapacitást ajánlott fel a bankszektornak 3 éves lejárat mellett, 1 %-os kamattal. Ez az eszköz létfontosságú szerepet játszott a bankközi piac bizalmának helyreállításában, és a gazdaságnak nyújtott hitel szintjének fenntartásában. Ugyanakkor e tőke jelentős része visszafolyt az EKB-hoz, egy másik részét pedig az államadósságok megvásárlására fordították. Az EGSZB szerint az EKB-nak ki kell alakítania a megfelelő mechanizmust, hogy nyomon tudja követni e pénzek felhasználását.

3.6 A bankok feltőkésítési szükséglete, amelyet az Európai Bankfelügyeleti Hatóság több mint 100 milliárd euróra becsül, egyre sürgősebb feladatot jelent.

3.7 A vállalkozásoknak – főként a kkv-knak –, illetve az önkormányzatoknak való hitelnyújtás feltételei egyre szigorúbbá válnak. A bankok ráadásul alapos elemzést készítenek a hitelhez kapcsolódó kockázatokról, aminek következtében tovább nőnek a finanszírozáshoz kapcsolódó költségek. Ugyanakkor a pénzügyi piacokról történő finanszírozás alternatívája még ennél is nehezebbnek bizonyul a vállalkozások számára. Ez a helyzet, a megszorítási politikákkal párosulva, a 2012-es évre gyenge növekedési vagy stagnálási előrejelzéseket eredményez, kevés kivétellel az egész Európai Unióban.

4. A bankszektor ellenőrzése és szabályozása

4.1 A fenti kontextusban helyénvaló emlékeztetni a másodlagos jelzáloghitel-válságra: az e válság kirobbanását megelőző előjeleknek figyelmeztetniük kellett volna az ellenőrző hatóságokat a veszélyre. Ám senki nem kételkedett egy olyan befektetés gazdaságosságában, amely a bankoknak és ügyfeleknek is profitot termelt. Pedig az FDIC korábban óva intett ezektől a termékektől. A Federal Reserve 2002 és 2006 között mégsem hozott semmilyen óvintézkedést.

4.2 A Lehmann Brothers bank csődje elkerülhető lett volna, ha az ellenőrzések során időben észrevették volna az intézmény súlyos likviditási problémáit. A fedezet értékének akár 100 %-ig nyújtott, a pénzügyi közvetítők által „csomagban” továbbértékesített jelzáloghitel jelentette veszély elkerülte az ellenőrző hatóságok figyelmét. Az újabb válságok elkerülése érdekében olyan intézkedésekre van szükség, amelyek személyes felelősséget terhelnek a megfelelő felügyelet nélkül működő pénzügyi intézmények vezetőire.

4.3 Miközben tény, hogy a válság kirobbanását bizonyos túlságosan komplex, ún. „toxikus” termékek okozták, az is bebizonyosodott, hogy az ellenőrző szervek a meglévő szabályok alapján megtilthatták volna e termékek kidolgozását, illetve forgalmazását.

Az új szabályok nem tudják teljes bizonyossággal garantálni az újabb válságok elkerülését, ha az ellenőrző hatóságok nem rendelkeznek megfelelő eszközökkel feladatuk betöltéséhez, illetve ha a belső ellenőrzések továbbra is kevésbé hatékonyak maradnak.

4.4 A pénzügyi piacok liberalizálása nyomán nemzetközi szinten a kormányoknak be kell tartaniuk együttműködési kötelezettségvállalásukat, így kerülve el a különböző szabályozás alá eső övezetek kialakulását.

4.5 A jövőbeli új szabályozásnak a következő alapelveken kell alapulnia:

- a) a banki szakmához való hozzáférés nyitott lehet, de a személyekre és a tőkék eredetére vonatkozó átvilágításnak sokkal szigorúbbnak és hatékonyabbnak kell lennie;
- b) a pénzügyi tranzakciókért felelős szakmai szereplőkre engedélyezési, szabályozási és ellenőrzési eljárásoknak kell vonatkozniuk; az árnyékbank-rendszert és „shadow banking” gyakorlatokat mindenképpen fel kell számolni;
- c) az új pénzügyi termékeket alá kell vetni a nemzeti és európai bankfelügyeleti hatóságok engedélyeztetésének és ellenőrzésének.

4.6 A felügyelő szervek tevékenységéről rendszeres értékelést kell készíteni, melyet olyan független szervnek kell végeznie, amely a pénzügyi szektorban semmilyen felelős szakmai pozíciót be nem töltő szakértőkből áll. Az értékelésnek elsősorban arra kell fektetnie a hangsúlyt, hogy milyen hatással vannak a szervek döntései a bankok gazdálkodására.

5. Milyen változások várhatók az európai bankszektorban?

5.1 A bankokra jelenleg igen erőteljes nyomás nehezedik, miután az új szabályozási elvek következtében újra kell gondolniuk vállalkozási modelljüket. Az új szabályok és a nehéz pénzügyi és gazdasági konjunktúra együttesen a következőket eredményezték:

- valamennyi pénzintézetnek megerősödött a tőkeszerkezete, miután a többségük már most is tiszteletben tartja a „Tier One” mutató előírását; a bankok hajlamosak csökkenteni méretüket és mérlegfőösszegüket, szilárdabb alapokra helyezve működésüket (lásjegyzet: a KPMG 2011 decemberi tanulmánya: *Evolving Banking Regulations, A long journey ahead – the outlook for 2012*);
- a Bázel III szabályok, illetve az egy hónapnál hosszabb és az egy hónapnál rövidebb időre szóló likviditási követelmények (vagyis a nettó stabil finanszírozási és a tőkeáttételi arány előírása) a sajáttőke-szükséglet növekedését váltja ki, és likviditási többletek képzését teszi szükségessé, mely utóbbiak egyes esetekben a bankok minimális likviditási szükségleteinek négyszeresét is elérik. Ezek az intézkedések negatív hatással lesznek a pénzügyi eredményekre, és a bankok mérlegének csökkenését fogják eredményezni;
- a hitelezés fejlesztése a gazdasági növekedés időszakában nehézségekbe ütközik, az „anticiklikus puffer” következtében. A jelentős hitelügyek ellenére a bankoknak meg kell felelniük a magasabb tőkemegfelelési mutatók követelményeinek. Az ellenőrző hatóságok kérése esetén a hitelfortfoliókban fenn kell tartaniuk ezt a puffert; a nemzeti ellenőrző hatóságok által megszabott likviditási puffer akár a tőkekövetelmények 2,5 %-át is elérheti.

5.2 A fentiek következtében:

5.2.1 számottevően csökken a banki szektor átlagos tőkearányos jövedelmezősége (ROE); e csökkenés mértéke 10 %-tól extrém esetekben akár 30 %-ig is terjedhet; mindez csökkenti a befektetők érdeklődését a banki szektor iránt, és az európai bankok tőkeforrásainak csökkenését vonja magával;

5.2.2 szűkül a vállalkozásoknak és az önkormányzatoknak nyújtott finanszírozás, és megdrágulnak a hitelek, különösen a kisvállalkozások esetében, melyeket gyakran kockázatosabb vállalkozásnak tekintenek, mert nem tudnak megfelelő garanciákat vagy társfinanszírozást biztosítani;

5.2.3 a hitelezés hosszú távon is szűkülhet a nettó stabil finanszírozási mutató és a tőkeáttételi arány követelményének 2018-tól történő bevezetése következtében. Ez a helyzet negatív hatással lehet az infrastruktúra-beruházások finanszírozására;

5.2.4 alaposabban értékelni kell a saját tőke nyereségességét, és hatékonyabbá kell tenni a kockázatkezelést. A bankoknak az értékesítési tervek, illetve a termék- és portfóliófejlesztési stratégiák kidolgozását a nyereségességi szempontok figyelembe vételével kell végezniük, és fel kell értékelniük saját tőkéjük felvevőképességét;

5.2.5 a bankoknak várhatóan rendkívül magas auditálási és jelentéstételi költségekkel kell számolniuk ahhoz, hogy megfeleljenek az új szabályozásnak és sikeresen teljesítsék a nemzeti és nemzetközi felügyeleti hatóságok elvárásait. Mindez kihat a bank szervezeti felépítésére, és strukturális változásokat tesz szükségessé;

5.2.6 a hitelnyújtás igen korlátozott lesz a kiemelten kockázatosnak minősített szektorokban. Emellett a tőkeáttételi arány (leverage ratio) előírása hosszú távon az állami költségvetések, az önkormányzatok és az egyéb, kiemelten kockázatosnak minősített szektorok finanszírozásának szűküléséhez is vezethet;

5.2.7 a hitelek megdrágulásának következtében elképzelhető, hogy a tevékenységek egy része átkerül olyan pénzügyi intézetekhez, amelyeknek nem kell e szabályoknak megfelelniük. Ez kedvez az árnyékbankszektor pénzügyi intézeteinek, amelyek rendkívül magas kamatok mellett hiteleznek magánszemélyeknek, gyakran kézpénz formájában, és tevékenységük nem áll olyan szigorú ellenőrzés alatt, mint a bankoké.

5.3 Az új szabályok megkülönböztetés nélkül vonatkoznak a nagy és a kisméretű bankokra egyaránt. Ezért inadekvátnak bizonyulhatnak egyes országokban, például azokban a közép- és kelet-európai új tagországokban, amelyek magas növekedési rátát tudnak felmutatni.

— Ezen országokban az új szabályozás könnyen a beruházások szűkülését eredményezheti. A szóban forgó országok bankjai gyakran nagy multinacionális csoportok tulajdonában vannak, és a nemzeti részvényesek kisebbségben vannak bennük. Az anyavállalatok hajlamosak hazatelepíteni a leányvállalatok tőkéjének számottevő részét, hogy globálisan megfeleljenek a szabályozásnak. A forrásaiktól ekként megfosztott leányvállalatok ezért csökkentik hozzájárulásukat a helyi gazdaság finanszírozásához. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy a tőke szabad mozgásának biztosítása európai szinten valósul meg, miközben a betétek biztonsága és a bankok fizetőképessége a nemzeti hatóságok hatáskörébe tartozik.

5.4 A hitelpiac tagállamról tagállamra eltérő vonásokat mutat. Azokban az országokban, ahol a hitelezés nem fejlődött ki kellőképpen, az eladósodottsági szint túl gyors korrigálása spekulációs buborékhoz vezethet. Ha a prudenciális szabályok európai szinten kerülnek alkalmazásra, a nemzeti hatóságok nem tudnak kellően gyorsan közbelépni. Meg kell erősíteni az Európai Bankfelügyeleti Hatóság jogköreit, hogy hatékonyan segíthesse a harmonizációs folyamatot.

5.5 Figyelembe kell venni bizonyos autentikus modelleket, például a szövetkezeti bankok rendszerét, amely egészségesen és autonóm módon működik. Az új szabályok által megkövetelt mélyreható reform esetükben átmeneti időszak nélkül nem megvalósítható. A szövetkezeti bankok a helyi fejlődés kulcsfontosságú elemei, e pénzügyi intézetek az egyszerű betétesként és hitelfelvevőként fellépő szövetkezeti tagok – kkv-k, mezőgazdasági termelők, helyi önkormányzatok és számos egyéb helyi szereplő – érdekeit képviselik.

5.6 A nagy bankok a mérsékelt kockázatos beruházásokat fogják előnyben részesíteni, amelyek nagyobb profittal kecsegtetnek; mindehhez hozzáadódnak a súlyosabb adóterhektől,

illetve egyes kintlévőségek esetében az államadósság miatti veszteségtől való félelmek.

5.7 A konszolidációs folyamat várhatóan fel fog gyorsulni: a takarékpénztárak és a szövetkezeti bankok számíthatnak bizonyos „autonóm” finanszírozási forrásokra, azok a bankok azonban, amelyek a piacokról refinanzírozzák működésüket, kénytelenek lesznek összeolvadni, ami negatív következményekkel járhat a kkv-kra és a fogyasztókra nézve. Egyes bankok felvásárlását, illetve értékesítését a helyi vagy regionális hálózatok felszámolása előzi meg. Nemzeti szinten erőteljes bankkoncentráció tapasztalható a szövetkezeti bankok és önszegélyezési pénztárak, valamint a takarékpénztárak területén.

5.8 A bankok – egyebek között a magasabb finanszírozási költségekből eredő – kisebb nyereségessége, illetve a likviditásgazdálkodásra vonatkozó rendkívül szigorú elvek lehetséges hatásai közé tartozik a banki költségek, továbbá a határidős ügyletek és a lakossági számlavezetés díjainak megemelkedése.

5.9 Az új szabályozási körülmények között a bankok felgyorsítják a szerkezetátalakítási folyamatokat, illetve az új technológiák alkalmazását (online bank, virtuális ügyfélszolgálat, okostelefonok használata).

— Az új technológiák használata és a forgalmazott termékek diverzifikálása együttesen felgyorsítja a bankfiókhálózatok átszervezését, amely a készpénzforgalommal nem rendelkező fiókok elterjedésével jár együtt. A bankfiókok egyre inkább egyszerű tanácsadó, illetve pénzügyi termékeket értékesítő pontokká válnak. Ugyanakkor az új átutalási és kifizetési módok fokozott biztonsági intézkedéseket igényelnek a kibertámadásokkal szemben, melyek fenyegetést jelentenek az interneten és a mobiltelefonokon keresztül megvalósuló tranzakciókra.

5.10 Az értékesítési csatornák átalakulása előbb-utóbb a bankfiókhálózatok leépülését és a foglalkoztatás csökkenését fogja eredményezni. A tőkekövetelményekről szóló 4. irányelv alkalmazása a foglalkoztatás növekedését hozza majd a bankokban az IT és a kockázatkezelési részlegeken belül, az egyéb banki tevékenységek rovására. Minden szinten jó minőségű szociális párbeszédet kell kialakítani a foglalkoztatás és a képzés kérdéseiben, a folyamatban lévő változások megfelelő levezénylése érdekében.

6. A jövőben várható fejlemények

6.1 Az Európai Parlament jóváhagyta a pénzügyi tranzakciókra kivetendő adó elvét, az Európai Bizottság pedig már az adó alkalmazásának mikéntjét tanulmányozza; a kérdésben azonban nincs konszenzus a tagállamok között, és az amerikai hatóságok negatívan viszonyulnak hozzá. A tervezett adómérték alacsony szintje elvileg nem róhat elviselhetetlen terhet a bankokra, és nem jelenthet versenyhátrányt globális szinten. Amint az EGSZB által korábban elfogadott két vélemény⁽¹⁾ is aláhúzza, az adó nem célja kettős: egyrészt új adóbevételeket kíván teremteni főként a fejlesztés finanszírozásához, másrészt változást szeretne elérni a bankok magatartásában, hogy előnyben részesítsék a gazdaság közép- és hosszú távú finanszírozását a rendkívül rövid távú spekulatív tranzakciókkal szemben.

(1) Lásd az EGSZB 2012. március 29-i véleményét a következő tárgyban: „A pénzügyi tranzakciós adó közös rendszeréről és a 2008/7/EK irányelv módosításáról szóló tanácsi irányelvre irányuló javaslat” (HL C 181., 2012.10.21., 55. o.), illetve a 2010. július 15-i, „Pénzügyi tranzakciók adója” c. saját kezdeményezésű véleményét. (HL C 44., 2011.2.11., 81. o.).

6.2 Tanulmányozzák a kereskedelmi banki és a befektetési banki tevékenységek szétválasztásának lehetőségét is, Barnier európai biztos kezdeményezésére, megkérdőjelezve az univerzális bank modelljét. A vitában felvetett opciók a teljes szétválasztás, a befektetési banki tevékenységek elhatárolása, vagy pedig a saját számlás befektetések tilalmának bevezetése a bankok számára. Egyes szakértők vitatják ezt az elgondolást, azzal érvelve, hogy az univerzális bankok biztosítják a piacok mélységét és likviditását, illetve a gazdaság hatékonyabb finanszírozását.

6.3 A pénzügyi világ és a bankszektor fejlődésének forgatókönyve alaposan megváltozott az elmúlt harminc év folyamán: a piacok megnyitása a pénzügyi rendszerek globalizálódásához vezetett, ami azután az adózási és szabályozási paradicsomok kialakulását és elszaporodását eredményezte. A fokozódó globális szintű verseny ösztönözte az új pénzügyi intézmények, új termékek és új szolgáltatások megszületését.

6.4 A nagy bankcsoportok sorsa megmutatta a megfelelő gazdálkodási fegyelem határait túllépő növekedés korlátait. E csoportok a jövőben csökkenteni fogják méretüket, hogy szilárdabbá tegyék működésüket, a profit kevésbé látványos, előreláthatóbb áramlásával, kiugró prémiumok nélkül. Tevékenységeiket a jövőben az alapszakmára fogják összpontosítani, amely a betétek kezelését és a hitelnyújtást foglalja magában, ugyanakkor korlátozni fogják az egyéb szolgáltatásokat és nemzetközi

terjeszkedésüket, tevékenységeiket a nagyobb növekedési rátát mutató piacokra koncentrálni, ami korlátozza nyereségességüket.

6.5 Az új szabályozásnak köszönhetően a prémiumok osztogatása, illetve a vezetők és középvezetők díjazási gyakorlatai felelősebb irányba fejlődnek, és szigorúbb ellenőrzés alá esnek.

6.6 A bankfelügyelet mindenfajta pénzügyi intézményekre való kiterjesztése lehetővé teszi az árnyékbanki (*shadow banking* típusú) intézmények tevékenységeinek ellenőrzését.

6.7 Kötelező jellegű szabályokat kell bevezetni a banki szakmához való hozzáférésre vonatkozóan, lehetővé téve egy olyan banki személyzet kiválasztódását, amely képes megnyugtatni az ügyfeleket és a befektetőket.

6.8 Miután a pénzügyi válság következtében bevezetett állami és nemzetközi támogatások megszűnnek, a szektor egészének további fejlődését minden bizonnyal a konjunktúra, illetve az új technológiák fejlődése, de mindenekelőtt a helyesen gazdálkodó egyes intézmények saját stratégiái fogják megszabni. A bankokra az a súlyos feladat vár, hogy továbbra is megbízhatóan tudjanak hitelezni a reálgazdaságnak, s közben képesek legyenek viselni a magasabb finanszírozási költségeket és a csökkenő nyereségességüket.

Kelt Brüsszelben, 2012. július 12-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Staffan NILSSON